

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ РІВНЯ ІННОВАТИВНОСТІ СТРУКТУРИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На даний момент загально визнано, що, в умовах глобалізації світових господарських процесів одним з основних джерел економічного розвитку країни є її якісне зростання, яке ґрунтується на інноваційній діяльності. Сьогодні „типова” стійка національна технологічна структура у відповідності з прийнятою ЄС в 2007 році класифікацією виробничих структур по технологічній структурі обробної промисловості має такий вигляд: 50% - сумарна частка високотехнологічних (20%) і середньо високотехнологічних (30%) виробництв, і біля 50% - сумарна частка низько-технологічних (30%) і середньонизькотехнологічних (20%) виробництв. А обробна промисловість має складати близько 20% від всієї економіки країни. Саме з цих позицій будемо намагатися оцінювати структуру вітчизняної економіки. Таким чином виникає проблема оцінки рівня інноваційності кожної галузі промисловості.

Слід зазначити, що визначення та виокремлення власне інноваційного сектору української економіки викликає певні труднощі: 1) визначення критерію віднесення виду економічної діяльності до інноваційного сектору; 2) відсутність достовірної інформації щодо величини витрат на галузеві НДДКР в певному секторі економіки. Для розв'язання першої проблеми можна застосувати методику оцінки високих технологій. Розв'язання другої проблеми лежить в площині статистичних досліджень, а саме – достовірності інформації.

Аналіз сучасної літератури показує, що традиційно для оцінки високих технологій використовують два підходи: продуктовий та секторальний. Продуктовий підхід полягає в розподілі продуктів за рівнем технологічності за кодами зовнішньоекономічної діяльності. З 1960 року Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) застосовує перелік високотехнологічних продуктів за кодами Стандартного міжнародного торгового класифікатора (Standard International Trade Classification - SITC). Задля створення аналогічного документу в Україні в 2006 році фахівцями Державного інституту комплексних техніко-економічних досліджень (ДІКТЕД) Міністерства промислової політики України на основі переліку високотехнологічних продуктів SITC Rev.3 був розроблений свій перелік, адаптований до УКТ ЗЕД. Такий поділ наведений в Методиці ідентифікації українських високотехнологічних промислових підприємств, згідно якої понад 200 товарних позицій в УКТ ЗЕД розподілені на 9 груп хай-техових товарів.

Секторальний підхід ґрунтується на поділі обробної промисловості на чотири категорії за рівнем їх технологічної інтенсивності: високотехнологічна промисловість найвищого рівня (high-technology industries), високотехнологічна промисловість середнього рівня (medium-high-technology industries), промисловість технологічного рівня, нижчого за середній (medium-low-technology industries), низькотехнологічна промисловість (low-technology industries). Згідно з методикою прийнятою Євростатом та ОЕСР рівень технологічності визначається відношенням витрат на дослідження та розробки до загального обсягу виробництва.

Найбільш детальну структуру національної економіки за видами економічної діяльності (ВЕД) відображено в таблицях „витрати-випуск” (ТВВ) що обумовило вибір цих таблиць як основного джерела інформації про структуру економіки країни та базу для аналізу структурних змін в економіці України за видами економічної діяльності.

В таблиці 1 представлено відповідність видів економічної діяльності за таблицями „витрати-випуск” їх кодам за КВЕД та рівню технологічності згідно методики ОЕСР. В останньому стовпчику таблиці 1 наведені рівні технологічності видів економічної діяльності за кодами ВЕД за даними ТВВ з наступними скороченнями: н/т – низько технологічні ВЕД, с/т – середньо-технологічні ВЕД, св/т – середньвисокотехнологічні ВЕД, в/т – високотехнологічні ВЕД. Проте, як видно з даних таблиці 1, не всі ВЕД однозначно можна віднести до певної групи технологічності. Так до хімічної та нафтохімічної промисловості, а також до машинобудування відносяться і високотехнологічні, і середньо високотехнологічні, і середньо технологічні ВЕД. В той же час „чисто” високотехнологічних ВЕДів згідно ТВВ не існує, і тому запропоновано високо-технологічні та середньо високотехнологічні ВЕДи об'єднати в одну групу. В цьому випадку матиме структуру обробної промисловості за трьома групами, а не чотирма, як це запропоновано ОЕСР.

Таблиця 1

Методика групування ВЕД за рівнем технологічності обробної промисловості за КВЕД та ТВВ

№ ВЕД з/п	ВЕД згідно ТВВ	Код ВЕД за ТВВ	Код ВЕД за КВЕД	ВЕД за КВЕД	Рівень технологічності ВЕД
1	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	7	15	Виробництво харчових продуктів, напоїв	н/т
			16	Виробництво тютюнових виробів	н/т
2	Легка промисловість	8	17	Текстильне виробництво	н/т
			18	Виробництво одягу; виробництво хутра та виробів з хутра	н/т
			19	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	н/т
3	Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини; целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	9	20	Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	н/т
			21	Виробництво паперової маси, паперу, картону та виробів з них	н/т
			22	Видавнича та поліграфічна діяльність, тиражування записаних носіїв інформації	н/т
4	Виробництво коксу; виробництво ядерних матеріалів	10	23.1	Виробництво коксу	с/т
			23.3	Виробництво ядерних матеріалів	с/т
5	Виробництво продуктів нафтоперероблення	11	23.2	Виробництво продуктів нафтоперероблення	с/т
6	Хімічна та нафтохімічна промисловість	12	24.4	24.4 Фармацевтичне виробництво	в/т
			24	24 Хімічне виробництво виключаючи 24.4	св/т
			25	Виробництво гумових та пластмасових виробів	с/т
7	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	13	26	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	с/т
8	Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	14	27	Металургія	с/т
			28	Виробництво готових металевих виробів	с/т
9	Машинобудування	15	29-35		
			30	Виробництво офісного устаткування та електронно-обчислювальних машин	в/т
			32	Виробництво апаратури для радіо, телебачення та зв'язку	в/т
			33	Виробництво медичної техніки, вимірювальних засобів, оптичних приладів та устаткування, годинників	в/т
			35.3	Виробництво літальних апаратів, включаючи космічні	в/т
			29	Виробництво машин та устаткування	св/т
			31	Виробництво електричних машин та устаткування	св/т
			34	Виробництво автомобілів, причепів та напівпричепів	св/т
			35	Виробництво інших транспортних засобів виключаючи 35.1 та 35.3	св/т
			35.1	Будування та ремонт суден	с/т
10	Інші галузі промисловості	16	36	Виробництво меблів; виробництво іншої продукції	н/т
			37	Оброблення відходів	н/т

Матеріал, наведений в табл.1 дозволяє застосовувати дані таблиць „витрати-випуск” для аналізу інновативності структури національної економіки.